

NEUVOLOIDEN KÄYTÄNNÖT SISÄILMATILANTEESSA

Anniina Salmela, Kaisa Jalakanen, Anne Hyvärinen

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, ympäristöterveysyksikkö

TIIVISTELMÄ

Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa selvitettiin neuvoloiden roolia, toimintamalleja ja tietoja liittyen päiväkotien sisäilmatilanteisiin. Kyselyn alustavien tulosten perusteella suurin osa neuvolatyötä tekevästä on kohdannut tilanteita, jossa lapsen huoltaja tai neuvolatyötä tekevä itse oli liittynyt lapsen terveydentilan tai oireilun päiväkotirakennuksen tai kodin sisäilman laatuun. Neuvolatyötä tekevät ovat kuitenkin harvoin mukana selvittämässä päiväkodin sisäilmatilannetta.

TAUSTA

Neuvolatyö on keskeinen osa perusterveydenhuollon ehkäisevää ja terveyttä edistävää toimintaa. Palvelut ovat perheille vapaaehtoisia ja maksuttomia. Neuvolat tekevät yhteistyötä muun muassa varhaiskasvatuksesta, lastensuojelusta ja muusta sosiaalitoimesta sekä erikoissairaanhoidosta vastaavien toimijoiden kanssa /1/. Lastenneuvolan tehtäviin sisältyy muun muassa /2/:

- lapsen kasvun ja kehityksen seuranta sekä terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen ja hyvinvoinnin sekä turvallisen kasvuympäristön edistäminen
- lapsen tai vanhemman sekä perheen erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja perheen tukeminen, pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen tai toimintakyvyltään rajoitteen lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- monialainen poikkihallinnollinen yhteistyö yhdessä sovittujen linjausten mukaisesti.

Neuvolatyötä tekevät voivat kohdata työssään lapsia, joiden terveydentila yhdistetään päiväkotien sisäilmaan. Päiväkotien toimintaympäristön erityispiirteiden vuoksi neuvoloiden rooli voidaan nähdä hankala sisäilmatilanteissa. Neuvolat voivat muun muassa toimia useamman päiväkodin alueella. Lisäksi päiväkotirakennusten omistussuhteiden vaihtelu julkisesta yksityiseen voi osoittautua haastavaksi etenkin yhtenäisten toimintamallien osalta. Sisäilmaan liitetyn oireilun tulkitseminen on puolestaan erityisen hankalaa muun muassa pienten lasten infektioherkkyyden vuoksi.

Tämän selvityksen tavoitteena on löytää työkaluja, joilla neuvoloita voidaan tukea päiväkotien sisäilmatilanteisiin liittyen ilman, että tilanteet kuormittavat neuvolatyötä tekeviä.

KYSELY

Neuvoloita lähestyttiin sähköisellä Webropol-kyselyllä joulukuussa 2022. Kysely lähetettiin Manner-Suomen kuntien kirjaamoihin. Neuvoloita ei lähestytty hyvinvointialueiden kautta, sillä siirtyminen kunnista hyvinvointialueille oli vasta tapahtumassa. Kyselyä toteutettaessa tunnistettiin kuitenkin mahdolliset siirtymisestä syntyvät haasteet.

Tässä artikkelissa esitellään lyhyesti alustavia tuloksia kyselystä. Sisäilmastoseminaarissa maaliskuussa 2023 on lopulliset tulokset käytettävissä.

Tammikuun ensimmäisellä viikolla vuonna 2023 kyselyyn oli vastannut yhteensä 62 kunnan alueelta 141 neuvolatyötä tekevää henkilöä: 127 terveydenhoitajaa ja 14 lääkäriä. Vastaajista puolet toimivat vain lastenneuvoloissa ja noin puolet yhdistetyssä äitiys- ja lastenneuvolassa. Pääsääntöisesti toimialueena oli vain yksi neuvola vastaajilla (83 % vastaajista).

TULOKSET

Kyselyn perusteella 9 % neuvolatyötä tekevistä oli tietoinen, että kunnalla on kirjallisesti kuvattu malli tai toimintaohje sisäilmaongelmien käsittelyn prosesseista. 2 % vastaajista kertoi neuvoloilla olevan vielä erillinen toimintamalli sisäilmatilanteisiin liittyen. Vastaajista puolestaan 75 % ilmoitti, että ei tiedä onko kunnassa laadittua mallia tai toimintaohjetta sisäilmatilanteisiin.

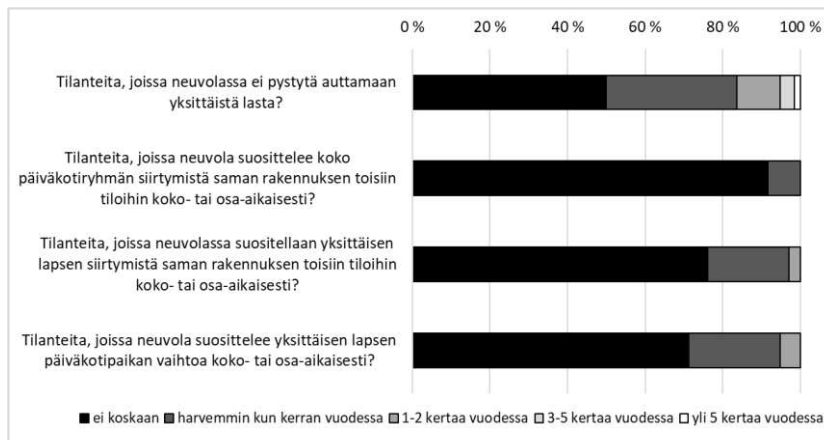
Vastaajista 57 %:lle oli tullut vastaan tilanteita, jossa lapsen huoltaja tai neuvolatyötä tekevä itse oli liittännyt lapsen terveydentilan tai oireilun päiväkotirakennuksen sisäilman laatuun. Hieman useammin lapsen terveydentila tai oireilu oli liitetty kodin sisäilmaan: 65 %:lle oli tullut vastaan tilanteita, jossa lapsen huoltaja tai neuvolatyötä tekevä itse oli liittännyt lapsen terveydentilan tai oireilun kodin sisäilman laatuun.

Vain 3 % vastaajista oli ollut mukana selvittämässä päiväkotirakennukseen tai lapsiin liittyviä sisäilmatilanteita esim. kohdekohtaisessa sisäilmaryhmässä. Kun kysyttiin, onko neuvolat ylipäättänsä mukana päiväkotien sisäilmatilanteiden selvittämisessä, 6 % vastasi olevan mukana selvityksissä. Syyksi, miksi neuvoloiden ei koettu olevan ratkaisuprosessissa mukana, todettiin, että sisäilmakysymysten ei nähty kuuluvan neuvoloiden perustyöhön. Työn nähtiin kuuluvan muille toimijoille kunnissa eikä neuvoloilla olevan osaamista tai resursseja tähän. Vastaajista kuitenkin 28 % kokee, että yhteistyötä neuvolan ja kunnan sisäilmaryhmien välille olisi tarpeen kehittää. Esimerkiksi toivotaan tietoa mahdollisista päiväkotikohteista, joissa ongelmia ilmenee tai on ilmennyt.

Neuvolatyötä tekevät kokevat, että heiltä ei odoteta sisäilmatilanteisiin liittyen juurikaan mitään muiden toimijoiden kuten kiinteistön omistajan, päiväkodin johtaja tai huoltajien osalta. Toisinaan huoltajat tuovat esiin huolensa ja pyytävät ohjausta lääkärille tai kannanottoa, mistä lapsen oireet johtuvat. Neuvolatyötä tekevät itse näkevät, että neuvolat voisivat päiväkodin sisäilmatilanteessa esimerkiksi tukea perheitä kuuntelemalla, keskustelemalla ja ohjaamalla muun muassa lääkärin vastaanotolle.

Alustavien tulosten perusteella 16 % neuvolatyötä tekevistä kokee, että heillä on tarpeeksi tietoa sisäilmatilanteisiin liitetystä terveysvaikutuksista. 46 % vastaajista taas toivoo lisätietoa ja koulutusta laajasti sisäilmaan ja terveyteen liittyen, mm. toimintamalleista, oireilusta ja ympäristöterveyden perusteista.

Kun katsotaan, kuinka usein neuvolatyössä tulee vastaan tilanteita, joissa annetaan suosituksia liittyen lasten oleskeluun päiväkotirakennuksessa, havaitaan, että neuvolat ovat useimmiten pystyneet auttamaan yksittäistä lasta (kuva 1). Neuvolat ovat joutuneet suosittelemaan harvoin päiväkotiryhmän tai yksittäisen lapsen siirtymistä toisiin tiloihin tai päiväkodin vaihtoa.

Kuva 1. Neuvoloiden antamat suositukset mahdollisessa sisäilmatilanteessa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Alustavien tulosten perusteella sisäilmatilanteet eivät näyttäyty neuvoloissa samoin kuin kouluterveydenhuollossa /3/. Neuvoloilla on harvemmin omaa toimintamallia sisäilmatilanteisiin eivätkä kuntien toimintaohjeet ole jalkautuneet neuvoloihin. Neuvolatyötä tekevät eivät näe sisäilmatilanteiden kuuluvan heidän perustyöhönsä. Lisäksi neuvolatyötä tekevät kokevat, että heillä on pula henkilöstöresursseista ja heillä on aiheeseen liittyen tietopuutteita. Neuvolat voisivat tarjota kuitenkin tarvittaessa apua ja tukea perheille liittyen päiväkotien sisäilmatilanteisiin.

Tulosten perusteella on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikki toimijat liittyen päiväkotien sisäilmatilanteisiin sekä uusilla hyvinvointialueella että kunnassa tietävät kunnan toimintamallin sisäilmatilanteita varten ja on perehdytetty käyttämään sitä, myös neuvolat. Jo tiedolla siitä, että toimintamalli näihin tilanteisiin on olemassa ja sitä osataan käyttää, edistää sisäilmatilanteen haltuunottoa myös päiväkotirakennuksissa.

KIITOKSET

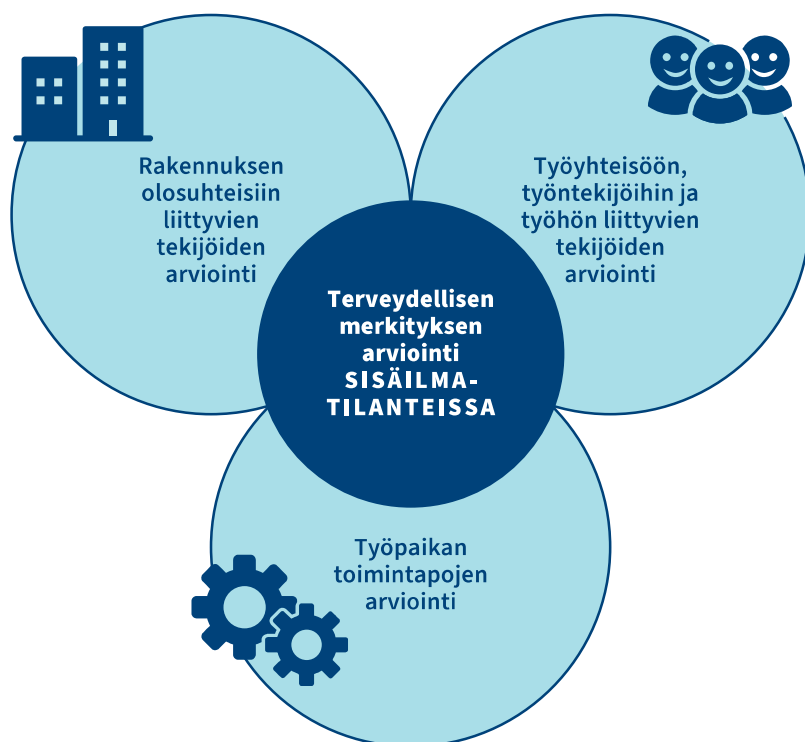
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos haluaa kiittää neuvolatyötä tekeviä, jotka mahdollistivat selvityksen vastaamalla heille osoitettuun kyselyyn.

LÄHDELUETTELO

1. Sosiaali- ja terveysministeriö. Neuvolat. <https://stm.fi/neuvolat>
2. Hakulinen T., ym. (2022) Lastenneuvolapalvelut. Duodecim, Terveysportti. NEUKO-tietokanta.
3. Salmela A., ym. (2022) Kouluterveydenhuollon käytännöt sisäilmatilanteessa. Sisäilmastoseminaari 2022, SIY raportti 40.

SISÄILMASTOSEMINAARI 2023

Messukeskus
14.3.2023

Sisäilmayhdistys ry

SIY Raportti 41

SISÄILMASTOSEMINAARI 2023

14.3.2023

Toimittajat:

Mervi Ahola
Anna Merikari

Sisäilmayhdistys ry

Puheenjohtaja prof. Risto Kosonen
Toiminnanjohtaja DI Mervi Ahola

Sisäilmastoseminaarin ohjausryhmä 2023:

Mervi Ahola
Ulla Haverinen-Shaughnessy
Kati Huttunen
Anne Hyvärinen
Paavo Kero
Hanna Keränen
Anne Korpi
Hannu Koskela
Risto Kosonen
Katri Leino
Tero Marttila
Sami Niemi
Pertti Pasanen
Juha Pekkanen
Anna-Mari Pessi
Anna Saarinen
Heidi Salonen
Piia Sormunen
Jorma Säteri
Marianna Tuomainen
Katja Tähtinen
Tuula Vasankari
Kirsi Villberg
Aki Vuokko
Mika Vuolle
Leif Wirtanen

Sisäilmayhdistys raportti 41

SISÄILMASTOSEMINAARI 2023
Mervi Ahola ja Anna Merikari (toim.)

Kannen kuva: Terveydellisen merkityksen arvioinnin osa-alueet sisäilmatilanteissa
(*Terveydellisen merkityksen arviointi sisäilmatilanteissa -ohje*, Työterveyslaitos 2022)
artikkelista *Terveydellisen merkityksen arviointi sisäilmatilanteissa*

Artikkeleiden sisällöstä vastaavat kirjoittajat, eikä niitä ole vertaisarvioitu.

SIY Sisäilmatieto Oy
ISSN 1237-1866
ISBN 978-952-5236-54-5
Painopaikka Grano Oy, Vaasa